

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

เนื่องจากในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล และอีก 5 อำเภอในจังหวัดสงขลา คือ อำเภอเทพา สะบ้าย้อย จะนะ สะเดา และนาทวี เป็นพื้นที่ที่มีโครงสร้างทางสังคมแตกต่างจากภาคอื่น ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น โดยผู้นับถือศาสนาอิสลามจะปฏิบัติ ศาสนกิจในชีวิตประจำวันอย่างเคร่งครัด ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนาอิสลามเป็น หลักในการดำรงชีวิต จึงทำให้เกิดความแตกต่างและมีปัญหาตามมา 3 ประการคือ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยา และปัญหาความมั่นคง

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งอยู่ ชายแดนใต้สุดของประเทศไทย บนฝั่งทะเลด้านตะวันออก ทิศเหนือติดต่อกับ จังหวัดปัตตานีและอำเภอไทย ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอไทยและประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดยะลา และทิศใต้ติดต่อกับรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ มีเนื้อที่ 4,475,430 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งหมด 926,006 คน นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 82 ศาสนาพุทธร้อยละ 17 และอื่น ๆ ร้อยละ 1 ประชากรส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส, 2536 : 5-8)

สภาพทั่วไปผู้ปกครองจะนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนวิชาศาสนาอิสลามตอน เช้าก่อนไปโรงเรียน หรือตอนเย็นหลังเลิกเรียนวันเสาร์และวันอาทิตย์ควบคู่ไปกับการ ศึกษาภาคบังคับ นักเรียนจึงไม่มีเวลาพัก ประกอบกับหลักสูตรศาสนาที่นักเรียน

เรียนนั้นเป็นหลักสูตรแบบเรียนที่จัดพิมพ์จากต่างประเทศ ซึ่งเป็นภาษามลายู ภาษาอาหรับ/มีเนื้อหาบางตอนไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของไทยทำให้นักเรียนเรียนหนังสือหนักเกินไป (จุไรรัตน์ เหล่าอุตสาหะ, 2535 : 2)

กระทรวงศึกษาธิการได้แก้ปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดให้มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อต้องการแก้ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในปัจจุบันใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาโดยกำหนดเนื้อหาเข้ามาสอดแทรกในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ รวม 5 วิชาคือ วิชาเอกภาพ วิชาศาสนาบัญญัติ วิชาศาสนประวัติ วิชาจริยธรรม วิชาอัลกุรอาน (กรมวิชาการ, 2535 : 1-2)

การสอนจริยธรรมในหลักสูตรอิสลามศึกษามีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม และบุคลิกภาพตามหลักธรรมของศาสนาอิสลาม มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์ แก้ปัญหา และมีความสามารถในการแสดงออกและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยเน้นคุณธรรม 13 ประการ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้แก่ ความขยัน ความอดทน การประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวทী การตรงต่อเวลา ความสามัคคี ความยุติธรรม ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี (กรมวิชาการ, 2535 : 28-43)

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมหนึ่งที่ต้องปลูกฝังให้เกิดในทุก ๆ คนเพราะการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันทั้งในด้านความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ ถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริตก็ย่อมเกิดสันติสุขขึ้นในสังคมนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงเน้นถึงความซื่อสัตย์สุจริตมาก ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทซึ่งพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย 4 ประการ คือ

- 1.) การรักษาความสัตย์ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
- 2.) การรู้จักข่มใจตัวเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
- 3.) การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
- 4.) การรู้จักละวางความชั่วความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง (กรมวิชาการ, 2528 : 21)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเรามักเห็นข่าวเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์มากมาย ไม่ว่าจะเป็นข่าวชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ข่มขืนกระทำชำเราฆ่ากันตาย ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมไทย ซึ่งนับวันจะเพิ่มทวีคูณ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่างนับตั้งแต่สภาพสังคมปัจจุบัน ปัญหาการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศอันเป็นผลให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย เป็นต้น จากสาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการประทุษร้ายต่อทรัพย์ จากสถิติคดีอาชญากรรมของกรมตำรวจในรอบปี 2538 ปรากฏว่ามีคดีที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์ซึ่งประกอบด้วยคดีลักทรัพย์ คดีวิ่งราวทรัพย์ คดีปล้นทรัพย์ คดีทำให้เสียทรัพย์ และคดีริดเอาทรัพย์ จากการสำรวจพบว่าคดีลักทรัพย์มีผู้มาแจ้งความมากที่สุดถึง 31,314 ราย หรือร้อยละ 81.80 จากจำนวนคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมด 38,289 ราย รองลงมาคือคดีทำให้เสียทรัพย์ รับแจ้งความ 23,331 ราย และคดีริดเอาทรัพย์ 12 ราย นอกจากนั้นยังมีคดีที่น่าสนใจเป็นคดีที่กรมตำรวจได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานในสังกัดร่วมกันปฏิบัติป้องกันและปราบปรามเป็นกรณีพิเศษ ได้แก่ คดีโจรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ คดีโจรกรรมโคกระบือ และเครื่องมือทางการเกษตร คดีปล้นทรัพย์บนรถยนต์โดยสารสาธารณะ คดีฉ้อโกง คดีขี้ยกออกทรัพย์ คดีลักพาตัวไปเรียกค่าไถ่ จากสถิติพบว่ามีผู้มาแจ้งความทั้งสิ้น 20,333 ราย ในส่วนของคดีโจรกรรมรถยนต์มีผู้มาแจ้งความมากที่สุด คือ 8,209 ราย รองลงมาคือคดีขี้ยกออกทรัพย์ จำนวน 6,681 ราย และสำหรับ

แนวโน้มของคคิโจกรกรรมรถยนต์และรถจักรยานยนต์เพิ่มมากขึ้นร้อยละ 20.7 (ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศกรมตำรวจ อ้างถึงใน ศิริรัตน์ สาโพธิ์สิงห์, 2529 : 5)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเยาวชนในวัยเรียน เพราะการที่เยาวชนของชาติซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตขาดคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ จะทำให้เกิดปัญหาตามมา ดังจะเห็นได้จากคดีอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ซึ่งนับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

นอกจากนั้นในระบบราชการก็เช่นเดียวกัน การขาดคุณธรรมทางด้านความซื่อสัตย์ ทำให้ระบบราชการของไทยประสบกับปัญหาการทุจริตต่อราชบังหลวง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่และยากที่จะแก้ไขได้ การปลูกฝังคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์แก่เด็กในวัยเรียนจะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ดังที่ ชานินทร์ กรียวิเชียร (อ้างถึงในสำนักนายกรัฐมนตรี, 2520 : 23) ได้กล่าวว่า การทุจริตต่อราชบังหลวงเป็นภัยอันใหญ่หลวงสำหรับประเทศและเราทุกคนและเป็นมูลเหตุประการหนึ่งที่ทำให้จิตใจและศีลธรรมของประชาชนเสื่อมลงทุกที การใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามย่อมไม่ได้ผล การแก้ทางด้านศีลธรรมและจิตใจจึงเป็นการแก้ที่ได้รับการพิจารณามากที่สุด และต้องแก้ไขขณะยังเป็นเยาวชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2535 (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2536 : 64) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาให้ประชาชนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ดังได้กำหนดแนวทางไว้ในมาตรา 69 ว่ารัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดถึงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 : 187) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมไว้ว่า ต้องพัฒนาจิตใจเยาวชนให้เป็นคนดี มีวินัยและคุณธรรม สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ตลอดจนส่งเสริมอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนั้นในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 12) ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนไทย ก็ได้กำหนด

นโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษาไว้ว่า เพื่อให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ดีของชาติ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยเน้นการมีวินัย ความขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน และความรับผิดชอบ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม (2520 : 14) ได้กล่าวถึงแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลว่า การพัฒนาบุคคลด้านที่สำคัญที่สุดคือการปลูกฝังให้คนเป็นพลเมืองดีมีคุณธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม กระทำหน้าที่เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ การปกครองระบอบประชาธิปไตย จะสมบูรณ์ได้ก็ด้วยการที่พลเมืองของประเทศเป็นผู้มีจริยธรรมสูง รู้จักสิทธิหน้าที่ของตน ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2524 : 1) ที่ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของคนในชาติว่าทำได้โดยการปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรมให้ฝังลึกอยู่ในลักษณะนิสัย และจิตใจของบุคคล เพื่อให้บุคคลละอายใจต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และหันมาประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามตามมาตรฐานที่สังคมยอมรับและต้องการมากขึ้น

แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เด็กจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน แต่สภาพการเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียนนั้นยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ดังที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526 : 39-41) ได้กล่าวว่า การฝึกรบมจิตใจของเด็กในโรงเรียนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันทางจริยศึกษาไม่มีรูปแบบของตนเอง แต่ไปพึ่งรูปแบบการสอนของผู้อื่นในเรื่องอื่น ๆ เช่น ใช้วิธีการที่พ่อแม่เคยสั่งสอนลูกหรือใช้วิธีการสอนทางศาสนา ซึ่งอาจจะเหมาะกับผู้ใหญ่ที่จิตใจเจริญมากกว่าเด็ก หรือครูจริยศึกษานำเอารูปแบบการสอนในวิชาการอื่น ๆ เข้ามาสอน เช่น สอนให้เข้าใจความหมาย คำศัพท์ต่าง ๆ ในวิชาที่สอน คือความหมายของคุณธรรมและค่านิยมต่าง ๆ และไม่สามารถให้เด็กชอบและพอใจในคุณธรรมหรือไม่สามารถสอนให้เด็กเกลียดกลัวทุรธรรมได้ เพราะเป็นวิธีการที่ไม่ค่อยได้ใช้ในวิชาการอื่น ๆ แต่จำเป็นในการสอนจริยธรรม จากข้อสรุปของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ความว่าการสอนจริยศึกษาที่ไม่ใคร่บรรลุจุดประสงค์นั้น ตามข้อเท็จจริงแล้วผู้สอนมิได้สอน

จริยศึกษาแต่กลับไปสอนอ่านไทย โดยใช้เนื้อหาของจริยศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เช่น สอนเรื่องมารยาท ผู้สอนก็ให้ผู้เรียนอ่านและท่องจำเนื้อหา แทนที่จะจัดกิจกรรมให้เด็กเห็น เข้าใจ เลื่อมใสและปฏิบัติจริงโดยติดตามผลการปฏิบัติด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2523 : 10) อำนวย ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณภูติ (2522 : 39-40) กล่าวว่า วิธีสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้การเสริมสร้างจริยธรรมยังไม่ได้ผล เพราะวิธีสอนของครูที่ผ่านมายังเน้นการบรรยาย และมีการใช้สื่อการสอนน้อยมาก และชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ (2525 : 37) พบว่า การสอนจริยธรรมในโรงเรียนปัจจุบันจะกระทำกันในระดับความรู้ความจำทั้งสิ้น ไม่มีการนำผลไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ครูผู้สอนทำหน้าที่เพียงให้ข่าวสารและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพุทธประวัติ ศาสนพิธี ศิลธรรมและวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ แก่นักเรียน นักเรียนก็มีหน้าที่จำสิ่งต่าง ๆ ที่ครูบอกนั้นไว้ใช้สอบเมื่อจำข้อเท็จจริงได้มากก็สอบได้ และได้รับการยอมรับว่ามีจริยธรรมแล้ว นอกจากนี้การวิจัยของจินดา อาจินสมาจาร (2523 : 89-96) ที่ศึกษาปัญหาการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ย้ำให้เห็นว่าการจัดการสอนจริยศึกษาไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความต้องการของท้องถิ่น ครูและผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนและละเอียดการสอนจริยศึกษาอยู่มาก

จุไรรัตน์ เหล่าอุตสาหะ (2535 : 5) เห็นว่าการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในการสอนจริยศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้น ครูผู้สอนและวิธีสอนจะมีส่วนสำคัญ ครูผู้สอนจริยศึกษาในหลักสูตรอิสลามศึกษา คือวิทยากรอิสลามศึกษา ส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในด้านหลักการของศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี แต่ขณะเดียวกันวิทยากรอิสลามศึกษาก็ขาดเทคนิคและวิธีสอน และขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ส่วนสมบุญ จารุวรรณ (2531 : 94) กล่าวว่า การสอนวิชาอิสลามศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษาจะมีปัญหาในด้านต่าง ๆ คือ ไม่มีแหล่งทางวิชาการสำหรับค้นคว้า ไม่มีการใช้วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อทำกิจกรรมแบบอภิปรายกลุ่ม และไม่มีเวลาจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทร ปิยะวสันต์ (2532 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าในด้านครูผู้สอนวิชาอิสลามศึกษา มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรอยู่ในระดับพอใช้ และปานกลาง แต่ครู

สอนอิสลามศึกษาไม่เห็นความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ส่วนปัญหาในด้านการบริหารวิชาการนั้น บือราเฮม มะยูโซะ (2528 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูสอนศาสนาอิสลามขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ปรับปรุงวิธีสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากครูสอนศาสนาไม่มีวุฒิทางครู ไม่เคยเรียนวิชาหลักการสอนศาสนาอิสลามมาก่อน ทำให้ครูสอนศาสนาขาดทักษะดังกล่าว

ฝ่ายโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการดำเนินงานตามโครงการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลปรากฏว่าผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาในภาคความรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าระดับความพอใจเล็กน้อย ผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาที่มีต่อคุณธรรมหลักของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า หลังจากเรียนวิชาอิสลามศึกษาแล้ว นักเรียนมีคุณธรรมในทุก ๆ ด้านตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้มุ่งหวังไว้ คุณธรรมที่นักเรียนมีมากที่สุดคือการปฏิบัติตนเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อชาติ คุณธรรมที่นักเรียนมีน้อยที่สุดคือการปฏิบัติตนเป็นผู้มีความพอดี กล่าวคือ ก่อคิด ก่อทำ ก่อพูด และกล้าตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล

สมบุญ จารุวรรณ (บทสัมภาษณ์ : 2539) ได้สรุปถึงผลการเรียนการสอนจริยธรรมในจังหวัดนราธิวาสว่า ถ้าพิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ทางจริยธรรมของนักเรียนในระดับประถมศึกษาในจังหวัดนราธิวาสแล้วอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนและบุคคลในสังคมก็ยังมีปัญหาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ทั้งนี้เกิดจากเหตุผลหลายประการด้วยกัน เช่น เมื่อนักเรียนออกจากโรงเรียนสู่สังคมสภาพต่าง ๆ ในสังคมจะมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกนึกคิดของเด็ก จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมไปตามสภาพสังคมนั้น ๆ ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพราะกระบวนการสอนของครูที่ขาดเทคนิคการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้ความเข้าใจคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สามารถวิเคราะห์วิจารณ์เสนอแนะทางเลือก เพื่อปฏิบัติตนได้จนเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม นอกจากสาเหตุ

ดังกล่าวแล้วกระบวนการสอนของผู้สอนก็มีส่วน เพราะผู้สอนยังขาดเทคนิคในการสอนส่วนใหญ่จะสอนโดยการบอกความรู้ ทำให้นักเรียนไม่สามารถชี้แจงเหตุผลได้ว่าทำไมต้องทำอย่างนั้น ถ้าไม่ทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร เป็นต้น

แนวทางในการปลูกฝังจริยธรรมในโรงเรียนให้กับเด็กเป็นสิ่งที่ครูจำเป็นต้องศึกษา และต้องอาศัยเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน โดยให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแสดงความคิดเห็น ได้วิจารณ์และให้เหตุผล ตลอดจนสามารถสรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันนำไปสู่การปฏิบัติและแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้อง (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2524 : 12) ซึ่งสอดคล้องกับ สุমন อมรวิวัฒน์ (2530 : 140) ที่ได้กล่าวถึงการสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาว่ามีวัตถุประสงค์ที่จะปลูกฝังคุณธรรมเบื้องต้นให้เกิดขึ้นในใจของเด็ก เพื่อเขาจะได้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติตามที่ผู้ใหญ่เห็นสมควร ดังนั้นการสอนจริยศึกษาจึงควรเน้นเชิงปฏิบัติมิใช่สอนจริยศึกษาด้วยการอ่านและท่องจำได้ แต่เน้นให้ผู้เรียนมีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อการมีจริยธรรมประจำใจที่สำคัญที่สุดก็คือผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีของเด็กด้วย เพราะการสอนจริยศึกษาจะได้ผลดีนั้น จะต้องจัดให้เด็กอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดีได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจนเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามจริยธรรมนั้น

การปลูกฝังจิตลักษณะต่าง ๆ แก่เด็กนั้น โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1970 : 58-63 อ้างถึงในสนิท ทรัพย์วาริ, 2528 : 3) กล่าวว่า วิธีปลูกฝังจิตลักษณะโดยการบอกเล่า การสั่งให้ปฏิบัติ และการสาธิตให้เด็กดูนั้น ไม่สามารถทำให้เด็กมีจิตลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ เพราะวิธีการปลูกฝังเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดความรู้เพียงแต่นำไปเป็นเกณฑ์ในการยกย่องหรือกล่าวโทษบุคคลอื่นเท่านั้น แต่เด็กไม่ได้นำความรู้เหล่านี้ไปปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองเลย เขาเชื่อว่าการปลูกฝังจิตลักษณะแก่เด็กจะให้บรรลุเป้าหมายได้ โดยการสอนให้มีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่ถูกต้อง เพราะถ้าเด็กมีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมแล้ว จะทำให้เขาสามารถแก้ปัญหาทางจริยธรรมของตนเองได้ โคลเบอร์ก ได้เสนอแนะว่าจริยธรรมที่สำคัญที่สุดในตัวมนุษย์คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นเหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจหรือเบื้องหลังการตัดสินใจที่กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ การพัฒนาจริยธรรมโดยวิธีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ เป็นวิธีการหนึ่งที่ครูสามารถนำมาใช้กับผู้เรียน เพราะเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับธรรมชาติพื้นฐานจริยธรรมของผู้เรียนคือ เป็นวิธีการที่วางรากฐานอยู่บนวุฒิภาวะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนมากที่สุด โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่เขามีอยู่ตัดสินใจ หรือแสดงความคิดเห็นต่อกรณีตัวอย่างต่าง ๆ จากการได้รับการฝึกฝนในการใช้เหตุผลวิเคราะห์ วิจารณ์กรณีตัวอย่างหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับจริยธรรมนี้เอง นำไปสู่การพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นได้

ปัจจัยต่าง ๆ ที่โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 : 31-52 อ้างถึงในจารุวรรณพานทอง, 2536 : 21) พิจารณาว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล มี 4 ด้านคือ

- 1.) การกระตุ้นทางความคิดความเข้าใจ การกระตุ้นนี้จะต้องเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่เหมาะสม คือ สถานการณ์ทางสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สถานการณ์ที่บุคคลมีปัญหาทางจริยธรรมที่ต้องตัดสินใจ
- 2.) การกระตุ้นทางประสบการณ์ทางสังคม การกระตุ้นนี้จะเน้นให้บุคคลมีโอกาสดูแบบบทบาททางสังคมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมของผู้อื่น อันจะเป็นการส่งเสริมให้พัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปได้อย่างมาก
- 3.) บรรยากาศทางจริยธรรมของกลุ่ม บุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีบรรยากาศทางจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าตนมีโอกาสดูรับอิทธิพลต่อพัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมให้สูงขึ้นได้ โคลเบอร์กสนับสนุนประเด็นนี้ด้วยหลักฐานการวิจัยในการฝึกให้วัยรุ่นสามารถให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าที่เคยใช้อยู่ 1 ขั้น แต่วัยรุ่นเหล่านั้นไม่ยอมรับเอาเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่าตนไปใช้
- 4.) ความขัดแย้งทางความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม โคลเบอร์กเน้นว่าพัฒนาการจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลเผชิญหน้ากับปัญหาทาง

จริยธรรมที่เน้นความขัดแย้งกับระดับขั้นเดิมของคน จนทำให้บุคคลต้องมีการจัดระบบความคิดใหม่ แล้วจึงพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นไป

นิภาพรรณ แดงโรจน์ (2530 : 16) ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมไว้ว่า การสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมให้เกิดมีขึ้นต้องสร้างสถานการณ์ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งที่ผู้เรียนมีทางเลือกหลายทางในการประพฤติปฏิบัติ และการเลือกประพฤติปฏิบัติได้ในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม ต้องใช้สติปัญญาในการตัดสินใจที่จะแก้ปัญหาคความขัดแย้งอย่างมีเหตุผล ผู้สอนมีหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญาอย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหากล้าหาญในการทำความคิด ในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งอย่างมีเหตุผลนั้น ๆ

ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ (2525 : 73) เห็นว่ากิจกรรมที่เป็นหัวใจของการพัฒนาจริยธรรม โดยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมคือ การอภิปรายแลกเปลี่ยนทรรศนะในการปลูกฝังจริยธรรมในชั้นเรียน การอภิปรายจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุด เพื่อให้มีประเด็นอภิปรายครูต้องเสนอเรื่องราวที่ยากแก่การตัดสินใจความคิด ซึ่งสอดคล้องกับ กิรติ ศรีวิเชียร (2525 : 48-55) ที่ได้เสนอวิธีสอนจริยธรรมในห้องเรียน โดยให้นักเรียนอภิปรายแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยครูเล่าเรื่องที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมให้นักเรียนรับฟัง แล้วให้นักเรียนอภิปรายแสดงเหตุผลประกอบว่าตนจะตัดสินใจแก้ปัญหาหรือทางออกของปัญหานี้อย่างไร

กิจกรรมอภิปรายกลุ่ม เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักตนเอง รู้จักจะที่ไม่หาความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผล ฝึกการทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามด้านสติปัญญาและพัฒนาการส่วนบุคคล (ลินจง อินทร์พรชัย, 2529 : 11) นอกจากนี้ยังสนองพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กในระดับนี้เป็นอย่างมาก ดังที่ กรรณิการ์ พวงเกษม (2527 : 57) กล่าวว่า เด็กในวัย 9-11 ปี สามารถให้เหตุผลและเข้าใจความหมายของคำพูดได้ถูกต้อง สามารถให้คำจำกัดความที่เป็นนามธรรมสนใจการเล่นทายปัญหา มีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ได้นานขึ้น มีความคิด ความสามารถที่จะคิดโครงการและสามารถดำเนินการได้

ด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยการนำของผู้ใหญ่ การตัดสินใจอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมา เริ่มสนใจปัญหาสังคมและโลกภายนอก ขอบอภิปรายแสดงความคิดเห็น มีความคิดริเริ่ม

วารี ธีระจิตร (2534 : 81) กล่าวว่า การสอนแบบอภิปรายเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับทุกกิจกรรมของการเรียน เพราะการอภิปรายนั้นจะช่วยให้ครูทราบว่านักเรียนคนใดมีความสามารถเพียงใด ครูและนักเรียนสามารถมองเห็นปัญหาแล้วร่วมกันแก้ไข นักเรียนได้รับประสบการณ์กว้างขวางมากขึ้น เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกแก้ปัญหาอย่างมีเหตุและผล ซึ่งสอดคล้องกับ ผกา บุญเรือง (2525 : 199) ที่กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของอภิปรายกลุ่มเพื่อให้บุคคลรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลถูกต้องกับสภาพความเป็นจริง การคิดร่วมกับคนอื่นเป็นการร่วมกันใช้ประสบการณ์ หลาย ๆ ด้าน ทั้งนี้เพื่อหาวิธีนำเอาความคิดเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องในชีวิต ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

จากเหตุผลและความสำคัญของการสอนโดยการอภิปรายกลุ่ม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่นำกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มมาใช้ในการสอน เพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ในระดับที่สูงขึ้น

เพื่อให้มีประเด็นในการอภิปราย ครูต้องเสนอเรื่องราวที่ยากแก่การตัดสินใจ ความถูกผิดหรือสถานการณ์ที่เป็นข้อขัดแย้งทางจริยธรรม วิธีการเสนอเรื่องราวให้แก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ครูอาจเสนอด้วยวิธีการดังนี้ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2528 : 45)

- 1) การนำเสนอโดยการฉายภาพยนตร์ การฉายสไลด์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ควรจะเสนอ
- 2) การใช้ภาพประกอบโดยครูเล่าเรื่องราวให้นักเรียนฟัง โดยพยายามใช้น้ำเสียงในการเล่าที่ฟังแล้วน่าสนใจชวนติดตามและเข้าใจให้ได้ยกยอกอภิปราย หรือเสนอข้อคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์นั้น
- 3) การเสนอเรื่องราวโดยให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม

วิธีการเสนอเรื่องราวที่เป็นข้อขัดแย้งเชิงจริยธรรมเหล่านี้ จะช่วยเราใจให้เด็กสนใจกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีขึ้นอย่างมาก

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้มีประเด็นในการอภิปรายกลุ่ม การให้นักเรียนได้ดูตัวแบบจะเป็นวิธีการที่จะทำให้นักเรียนใช้การอภิปรายได้กว้างขวางขึ้น และทำให้นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น

นอกจากการให้นักเรียนได้ดูตัวแบบ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้นักเรียนสามารถใช้ในการอภิปรายได้กว้างขวางขึ้นแล้ว การให้นักเรียนได้ฟังนิทานก็เป็นวิธีหนึ่งที่น่าจะทำให้ให้นักเรียนสามารถใช้ในการอภิปรายกลุ่มได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะนิทานเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นที่ต้องการของเด็กเป็นอันมาก ทั้งนี้จากผลการสำรวจของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2520 : 11) พบว่า การนำนิทานเข้ามาใช้ประกอบการสอนนั้นสามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และนิทานยังสามารถที่จะช่วยพัฒนาจิตลักษณะต่าง ๆ ของเด็กได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ศ. ศุภนิมิตร (2522 : 28-32) ที่กล่าวว่า นิทานมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษามาก เช่น ใช้นิทานเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน ใช้นิทานสอนจริยธรรมแก่เด็ก ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของ กันยา ประสงค์เจริญ (2522 : 32) ซึ่งได้ทำการทดลองใช้เทคนิคแม่แบบซึ่งเป็นนิทานประกอบหุ่น เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบ ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลอง ซึ่งได้รับการสอนโดยใช้นิทานประกอบหุ่นเป็นแม่แบบ มีการพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรบุคคลควรกระทำพร้อม ๆ กันไป ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้จริยธรรมของบุคคลในสังคมถูกละเลย โดยเฉพาะจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของชาติ ในการแก้ไขต้องทำการปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย นอกจากนั้นการเรียนการสอนจริยธรรมต้องปลูกฝังให้เด็กได้ค้นหาเหตุผล เพื่อจะได้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรจะมีการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของเยาวชนโดยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมให้นักเรียนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 11 ปี ตามทฤษฎีของเพียเจท์ (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524 : 13-16) ได้จัดเด็กในระดับนี้ให้อยู่ในช่วงปฏิบัติการด้วยนามธรรม (Formal Operational Thinking) คิดหาเหตุผลนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่ได้ สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2539 : 22) ที่กล่าวว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีอายุโดยเฉลี่ย 11 ปี ซึ่งเป็นวัยที่คิดและตัดสินใจเองได้ รู้จักรับผิดชอบ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเหตุผล และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความอยากรู้อยากเห็น ตลอดจนสนใจสิ่งต่าง ๆ ได้เร็ว

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าถ้าให้นักเรียนไทยมุสลิมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรียนโดยการใช้นิทานและการอภิปรายกลุ่ม เรียนโดยใช้ตัวแบบและการอภิปรายกลุ่ม และเรียนตามปกติ แล้วจะส่งผลให้นักเรียนไทยมุสลิมใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงขึ้นหรือไม่ และวิธีใดจะส่งผลให้นักเรียนไทยมุสลิมใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ได้ดีกว่ากัน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

1.1 ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม (Morality) ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2526 : 214) หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติ ศีลธรรม กฏศีลธรรม

ดวงเดือน พันธมนาวิน (2522 : 2) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึง

พฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับ จริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามจำกัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูงคือผู้ที่มีลักษณะประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

อานวย ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณภูติ (2522 : 191) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นกลไกทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ เป็นเรื่องคุณค่าศักดิ์ศรีของมนุษย์ทั้งในฐานะบุคคลและสังคม เป็นเรื่องที่มีอิทธิพลของความเชื่อในทางศาสนา และวัฒนธรรมที่เข้ามาเกี่ยวข้องจึงทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ

พนัส หันนาคิน (2523 : 35) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคมและสมาชิกในสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นเช่นนั้นได้ผู้ปฏิบัติต้องรู้จักว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจึงต้องประกอบกันทั้งความรู้สึกละเอียด และการปฏิบัติทางกายอันสอดคล้องกับความรู้สึกละเอียด

มาโนชญ์ ตันชวณิชย์ (2523 : 41) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ความประพฤติที่ชอบที่พึงปรารถนาของผู้อื่นที่ได้พบเห็น ส่วนความประพฤติในที่นี้ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนที่แสดงออกมาเป็นประจำ เป็นอุปนิสัยเนื่องมาจากความนึกคิด เชื่อถือ หรือนิสัยที่ได้สะสมไว้มิใช่เป็นการกระทำที่แสดงออกมาโดยเสแสร้งทั้งกาย วาจา และใจ

ระวี ภาวิไล (2530 : 74) ได้ให้ความหมายทางจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมเป็นธรรมชาติภายในจิตใจที่กำหนดพฤติกรรมที่บุคคลมีความสัมพันธ์ทั้งในตนเองและในความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น และถ้าหากไม่มีจิตใจก็ไม่มีจริยธรรม

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 : 4-5) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม คือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ไม่มีใครขัดแย้ง เป็นอุดมคติ ดังนั้นพันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติดี ประพฤติชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสังคม ประเทศชาติ เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรืองต่อสังคมและประเทศชาติ

1.2 ลักษณะทางจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2-3) กล่าวว่า ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้นแบ่งออกได้หลายประเภท ดังนี้

1) ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ไว้ในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดคือควรกระทำ ชนิดใดไม่ควรกระทำ ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ความรู้เชิงจริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมของสังคมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา ส่วนใหญ่เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด โดยในช่วง 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็นพิเศษ

2) ทักษะคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะนั้นๆ ทักษะคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทักษะคติต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทักษะคติเชิงจริยธรรมนั้นจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นทักษะคติเชิงจริยธรรมจึงสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้มากกว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว ทักษะคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น ในช่วงเวลาหนึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ การศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกันอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมคือ เพียเจท์ และโคลเบอร์ก ได้ใช้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการด้านจริยธรรมของบุคคลนั้น นอกจากนี้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของบุคคลด้วย คือพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ นอกจากนี้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลด้วย

4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือคงเว้นการแสดงที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมจึงเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุน เช่น การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น

เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นเหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจ หรืออยู่เบื้องหลังการตัดสินใจจะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เมื่อบุคคลใช้เหตุผลจะสามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นเหตุผลขั้นใดตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับสูงมีลักษณะยึดความต้องการของกลุ่มคนเป็นหลัก ระดับกลางมีลักษณะยึดความต้องการของตนเอง และประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักและเหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับต่ำเป็นระดับที่บุคคลมีความเห็นแก่ตัวมากที่สุด ฉะนั้นการที่บุคคลมีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูงย่อมเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1970 : 58-63 อ้างถึงใน ขจรศักดิ์ จอมหงษ์, 2535 : 15) เชื่อว่า การสอนจริยธรรมแก่เด็กจะบรรลุเป้าหมายให้เด็กเป็นผู้มีจริยธรรมอย่างแท้จริงนั้น ทำได้โดยสอนให้มีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่ถูกต้อง เพราะหลักทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลใช้ในการแก้ปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรมระหว่างบุคคลเป็นเกณฑ์หรือแนวทางสำหรับความประพฤติ เป็นเหตุผลสำหรับการตัดสินใจในการประพฤติปฏิบัติ ความสามารถในการใช้หลักจริยธรรม เรียกว่า ความสามารถในการให้

เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งบุคคลอาจมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกันออกไปได้ โคลเบอร์กจึงสนับสนุนให้มีการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมให้สูงขึ้น ทั้งนี้ เพราะจริยธรรมขั้นสูงดีกว่าจริยธรรมขั้นต่ำ โดยให้เหตุผลไว้ดังนี้

1) คนที่ให้เหตุผลขั้นสูง สามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าคนที่ให้เหตุผลในขั้นต่ำ

2) คนที่ให้เหตุผลขั้นสูง สามารถมองเห็นความแตกต่างและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างกฎหมายกับความยุติธรรม และมีความสามารถในการคิดหรือเข้าใจหลักการที่เป็นสากล เช่น หลักของความยุติธรรมได้ดีกว่าคนที่ให้เหตุผลขั้นต่ำ

จากการวิจัยของควงเคื่อน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจฉนิก (2520 : 11) พบว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม และสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลได้ กล่าวคือ การวิจัยพบว่าคนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงจะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอันแสดงถึงความมีจริยธรรมสูงอย่างเชื่อมั่นได้ และจิตลักษณะอื่นร่วมกับเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำยิ่งขึ้น

1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ควงเคื่อน พันธุมนาวิน (2524 : 2) กล่าวว่า ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้นแบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความรู้ ทัศนคติ การให้เหตุผล และพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับต่างกันอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมคือ เพียเจท์และโคลเบอร์ก ได้ใช้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการด้านจริยธรรมของบุคคลนั้น

1.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 13-16) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ว่า ได้ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก พบว่าพัฒนาการทางการจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ คือ พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั่นเอง จากพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์มี 4 ขั้นคือ

1) ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Operation) เป็นระยะตั้งแต่แรกเกิด - 2 ปี เด็กจะรับรู้ทางประสาทสัมผัสอย่างง่าย ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาการทางสติปัญญาและความนึกคิด เด็กจะมีโครงสร้างทางความคิดจากสิ่งที่พบเห็นและจากสิ่งที่สัมผัส

2) ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Pre-Operational Thinking) ช่วงอายุ 2-7 ปี ริเริ่มใช้ภาพแทนวัตถุและเหตุการณ์ สามารถเลียนแบบคนอื่นได้และพัฒนาอย่างรวดเร็ว สามารถใช้ภาษาติดต่อทางสังคมได้อย่างกว้างขวาง เริ่มพัฒนาความคิดเชิงตรรกศาสตร์ ความคิดส่วนใหญ่ต้องเกิดจากการรับรู้จากประสาทสัมผัส

3) ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (Concrete Operational Thinking) ช่วงอายุ 7-11 ปี เด็กจะมีความคิดเชิงตรรกศาสตร์ในสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้ และค้นหาความจริงเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งแวดล้อมมาเป็นแบบแผน

4) ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (Formal Operational Thinking) ช่วงอายุ 11-15 ปี พัฒนาการทางสติปัญญา และความคิดของเด็กเป็นขั้นสูงสุด สามารถคิดค้นหาเหตุผลนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่ได้ สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเพียเจต์พบว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมมีส่วนสัมพันธ์กับหลักการทางสติปัญญาด้วย และการพัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นไปตามลำดับขั้นต่อเนื่องกัน เพียเจต์ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ

4.1) ระดับก่อนจริยธรรม อายุแรกเกิด - 3 ปี เป็นขั้นที่ถือตนเองเป็นหลักใหญ่ เอาแต่ใจตนเอง ไม่รับรู้สภาพแวดล้อมและกฎเกณฑ์ใด ๆ ทั้งสิ้น การปฏิบัติกระทำอย่างอิสระเพื่อสนองความต้องการทางร่างกายของตน

4.2) ขั้นยึดคำสั่งหรือความจริงที่เห็นได้ชัด ช่วงอายุ 4-11 ปี
เริ่มพัฒนาจริยธรรม สามารถเข้าใจบทบาทของตนเอง ประพฤติโดยยึดคำสั่งเป็น
เกณฑ์ เป็นระยะว่านอนสอนง่าย เชื่อฟังอยู่ในโอวาท

4.3) ขั้นยึดหลักการแห่งตน เริ่มอายุ 12 ปีขึ้นไป การพัฒนา
พฤติกรรม วัยนี้เป็นระยะค่อนข้างยาก เพราะเด็กจะใช้สติปัญญา เหตุผล เด็กจะใช้
สติปัญญาในการตัดสินใจจริยธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวในการประพฤติปฏิบัติ

1.3.2 ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969 : 391 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน,
2524 : 28) ได้ศึกษาตามแนวคิดของเพียเจต์และพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของ
มนุษย์ส่วนมากมิได้บรรลุสมบูรณ์เมื่อบุคคลอายุ 10 ปี แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมี
พัฒนาการทางจริยธรรมหลายขั้นตอนจากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี และจากการที่ลักษณะ
ทางจริยธรรมของบุคคลนั้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญคือ ความรู้เชิงจริยธรรม
มีผู้พบว่าความรู้เชิงจริยธรรมนั้นส่วนใหญ่เด็กมีอยู่แล้วภายในปีที่เข้าโรงเรียน และ
พัฒนาการทางด้านนี้ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงอายุต่อมา ส่วนพฤติกรรมเชิง
จริยธรรมนั้นส่วนมากจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ซึ่งทำให้การศึกษาพัฒนาการ
ด้านนี้ทำได้ลำบาก และโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 : 58-63) เห็นว่าการใช้เหตุผล
เพื่อตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมจะแสดงถึง
ความเจริญทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผน และท้ายสุดอาจทำให้สามารถใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องบ่งทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเขาใน
สถานการณ์แต่ละชนิดได้

โคลเบอร์ก กำหนดขั้นของจริยธรรมโดยถือจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ว่าอยู่
ในระดับอายุนี้ให้เหตุผลมีลักษณะแบบนี้ แต่ละขั้นแทนระบบความคิด ซึ่งได้จากส่วน
ใหญ่ว่ามีกระบวนการความคิดทางจริยธรรมอย่างไร แต่ละขั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของขั้นสูง
ขึ้นไป ขั้นที่สูงกว่าจะแสดงถึงความเข้าใจที่เหนือกว่า มีการรับรู้ที่กว้างขวางลึกซึ้งและ

เป็นนามธรรมมากกว่า พัฒนาการทางจริยธรรมทั้ง 6 ชั้นจัดเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับมี 2 ชั้นดังนี้ (จรรยา สุวรรณทัต และคณะ, 2521 : 15-19)

1) ระดับก่อนเกณฑ์หรือระดับเริ่มมีจริยธรรม (Preconventional Level) เป็นระดับที่มีในเด็กส่วนมากที่อายุต่ำกว่า 10 ขวบ การตัดสินใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น ในระดับนี้รางวัลและการลงโทษเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญ

ขั้นที่ 1 ขั้นหลบหนีการลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation) เด็กเล็กอายุต่ำกว่า 7 ขวบ ชอบใช้หลักการหลีกเลี่ยงมิให้ได้รับโทษ เป็นเหตุผลในการกระทำหรือเลือกกระทำในทางที่จะเกิดประโยชน์แก่ตัวเองมากกว่า แต่เนื่องจากเด็กเป็นบุคคลที่ยังต้องพึ่งพาและอยู่ในอำนาจของผู้ใหญ่ จึงมีความจำเป็นต้องเชื่อฟังคำสั่ง เด็กในระยะนี้เข้าใจคำว่าความดีไปในความหมายว่า คือสิ่งที่ทำแล้วไม่ถูกลงโทษ เช่น เด็กยอมแปรงฟันหลังอาหารเพราะกลัวแม่ดุ

ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหารางวัล (Naively Egoistic Orientation) เด็กเล็ก ๆ จะถูกผู้ใหญ่ดูว่า หรือเจียนตี เพื่อที่จะให้ทำถูกหรือกระทำตนเป็นคนดี เมื่อเด็กอายุมากขึ้นระหว่าง 7 ขวบถึง 10 ขวบ เด็กจะค่อย ๆ เห็นความสำคัญของการได้รับรางวัล หรือสัญญาว่าจะให้รางวัล จึงเป็นแรงจูงใจให้กระทำความดีได้มากกว่าการดูว่า หรือขู่ว่าจะลงโทษ เด็กในระยะนี้เริ่มรู้จักแลกเปลี่ยนกันแบบเด็ก ๆ เช่น เมื่อเขาให้ฉันมา ฉันก็ต้องตอบแทนเขาไป เริ่มมีความเข้าใจความคิดเห็นของคนอื่น

2) ระดับตามกฎเกณฑ์ หรือระดับทำตามสังคมและประเพณีนิยม (Conventional Level) อายุ 10-16 ปี วัยรุ่นและผู้ใหญ่ส่วนมากในทุกสังคมมีเหตุผลทางจริยธรรมอยู่ในระดับนี้ การดำเนินและการยกย่องชมเชยจากสังคมเป็นตัวควบคุมความประพฤติ

ขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักการทำตามความคิดเห็นของผู้อื่น (Good-boy Orientation) เด็กที่เข้าสู่วัยรุ่นจะให้ความสำคัญแก่กลุ่มเพื่อนมาก เด็กในวัยนี้ส่วนมากจะทำสิ่งที่ตนคิดว่าคนอื่นจะเห็นด้วย เพื่อให้เป็นที่ชอบพอของเพื่อนฝูงและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน

ขั้นที่ 4 ยึดหลักการทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม (Authority and Social Order Maintaining) วัยรุ่นเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์มากพอที่จะทราบ ว่าในสังคมประกอบด้วยคนกลุ่มต่าง ๆ แต่ละกลุ่มมีกฎเกณฑ์ให้สมาชิกยึดถือ บางกลุ่มก็มีเจ้าหน้าที่รักษากฎเกณฑ์เหล่านั้นด้วย วัยรุ่นที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม อยู่ในขั้นเข้าใจหน้าที่ของตนในกลุ่มต่าง ๆ ศรัทธากฎเกณฑ์ของกลุ่มมากพอสมควร เข้าใจบทบาทของคนอื่นด้วยว่าคนนั้นมีตำแหน่งนั้นจึงปฏิบัติเช่นนั้น การกระทำที่ถูกต้องนั้นจะพิจารณาในแง่ของกลุ่มและส่วนรวมด้วย

3) ระดับเหนือกฎเกณฑ์หรือระดับทำตามจริยธรรมของตน (Post Conventional Level) วัยผู้ใหญ่เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะมีจริยธรรมในระดับนี้ และมักจะมีอายุ 16 ปีขึ้นไป บุคคลระดับเหนือกฎเกณฑ์จะเป็นผู้แยก "ตน" ออกจากกฎเกณฑ์ และความคาดหวังของผู้อื่น และกำหนดค่าของตนเองในแง่ของหลักจริยธรรมที่ตน เลือกรับ คนในระดับเหนือกฎเกณฑ์บางคนจะเข้าใจและยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคมที่อยู่ บนพื้นฐานของหลักจริยธรรมทั่วไปที่กำหนดขึ้น และเป็นรากฐานของกฎของสังคม (Rules of the Society) หลักจริยธรรมเหล่านี้ในบางกรณีจะขัดแย้งกับกฎเกณฑ์ของ สังคม ซึ่งในกรณีเช่นนี้พวกเหนือกฎเกณฑ์จะพิจารณาตัดสินโดยใช้หลักจริยธรรมมากกว่าจะใช้กฎเกณฑ์

ขั้นที่ 5 ยึดหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Contractual Legalistic Orientation) บุคคลที่ใช้หลักการในขั้นนี้จะมีการกระทำที่พยายามหลบหลีกมิให้ถูกตรา หน้าที่ว่าเป็นคนขาดเหตุผล เป็นคนไม่แน่นอน ใจโลเล ไม่มีหลักยึด ไม่มีจุดหมายที่แน่นอน คำว่า "หน้าที่" ของบุคคลในขั้นนี้ หมายถึง การทำตามข้อตกลงหรือสัญญาไว้กับผู้อื่น ไม่พยายามที่จะวิครอนสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า ประโยชน์ส่วนตัว เคารพตนเองและต้องการให้คนอื่นเคารพตนเองด้วย จริยธรรมขั้นนี้พบมากในผู้ใหญ่หรือวัยรุ่นตอนปลายบางคน

ขั้นที่ 6 ยึดหลักการทำตามอุดมคติสากล (Conscience Orientation) พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้จะพบในผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญาในขั้นสูง มีประสบการณ์และความสามารถอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของตน และสังคมอื่น ๆ ในโลก บุคคลที่ใช้หลักการในขั้นนี้จะเป็นผู้ที่รับเอาความคิดเห็นที่

เป็นสากลของผู้ที่เจริญแล้ว เป็นผู้มีสายตาหรือความเห็นกว้างไกลกว่ากลุ่ม และสังคม
ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ บุคคลประเภทนี้จะมีอุดมคติหรือคุณธรรมประจำใจ

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กทั้ง 6 ขั้นดังกล่าว
สามารถสรุปให้เห็นได้ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและ
อายุของบุคคลดังนี้

ตาราง 1 เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก

ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
<p>ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation) 2-7 ปี</p>	
<p>ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (Naively Egoistic Orientation) 2-10 ปี</p>	<p>1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) 2-10 ปี</p>
<p>ขั้นที่ 3 หลักการทำตามความเห็นชอบ ผู้อื่น (Good-boy Orientation) 10-13 ปี</p>	<p>2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) 10-16 ปี</p>
<p>ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่และ ระเบียบ ของสังคม (Authority and Social Order Maintaining) 13-16 ปี</p>	

ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Contractual Legalistic Orientation) 16 ปีขึ้นไป	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) 16 ปีขึ้นไป
ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (Conscience Orientation)	

(ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 30)

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969 : 394) เชื่อว่าพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปตามลำดับขั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านไปตามลำดับ จนถึงขั้นที่ 6 จะข้ามขั้นไม่ได้ เพราะคนจะให้เหตุผลในขั้นต่ำกว่าก่อน เมื่อได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นหรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่าได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้เหตุผลในขั้นที่สูงมีมากขึ้น ส่วนเหตุผลในขั้นต่ำกว่าจะใช้น้อยลงทุกทีและทิ้งไปในที่สุด อย่างไรก็ตาม อาจจะชะงักอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา เป็นไปได้ยากที่บุคคลจะพัฒนาทางจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา และโคลเบอร์กยังเชื่อว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะขั้นต่าง ๆ ของพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นสากล จากการศึกษาเขาพบว่า ลำดับขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กต่างวัฒนธรรมในไต้หวัน เม็กซิโก ตุรกี และสหรัฐอเมริกา เป็นไปเช่นเดียวกัน

1.4 วิธีพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2522 : 46-48) ได้สรุปวิธีพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไว้ดังนี้

1) การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีการฝึกฝนเพื่อให้เด็กใช้หลักเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปนั้น ก็โดยการให้เหตุผลที่เหนือกว่าที่เด็กใช้ เพื่อให้เด็กได้รับความรู้ที่สูงกว่าที่ตนมีอยู่ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นของตนเองได้

2) การให้แสดงบทบาท วิธีการนี้เกิดจากความเข้าใจที่ว่าคนที่คนจะเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น ต้องได้มีโอกาสสวมบทบาทอื่น ๆ ซึ่งคอลลินส์ (Collins) กล่าวว่าวิธีเดียวที่จะทำให้คนได้คิด หรือรู้สึกแตกต่างไปจากที่เขาเป็นอยู่ คือเขาได้แสดงออกในบทบาทที่แตกต่างไปจากเดิมและบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม โคลเบอร์กกล่าวว่า การสวมบทบาท ได้แก่ การรับเอาทัศนคติของคนอื่น การรับรู้ความคิดและความรู้สึกของคนอื่น การนำตนเองไปอยู่ในฐานะของคนอื่นด้วย กระบวนการดังกล่าวจะทำให้มีความคิดกว้างขวาง และเกิดความคิดเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม

3) การใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน โคลเบอร์และเพียเจท์ ยอมรับว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กมาก เพราะเด็กมักยึดถือและคล้อยตามเพื่อนได้ง่าย ดังนั้นการที่ช่วยให้เขาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้โต้แย้งกับเพื่อน จะทำให้เขาได้รับความคิดเห็นและทัศนคติใหม่ต่างไปจากที่ตนมีอยู่ ถ้าเขาได้พิจารณาเปรียบเทียบกับความรู้เดิมที่เขา มีอยู่ และสามารถปรับตัวให้เข้ากันได้ เขาก็จะมีโครงสร้างของความรู้ และเหตุผลใหม่ขึ้นมา

4) การให้เลียนแบบจากตัวแบบ ลักษณะการเลียนแบบเป็นลักษณะหนึ่งที่เป็นไปตามทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม เป็นวิธีหนึ่งที่มนุษย์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ถูกทดลองเห็นเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ถูกทดลองทำพฤติกรรมนั้น ๆ ตามแบบได้ การจัดตัวแบบให้เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ถูกทดลองวิธีหนึ่ง นอกเหนือจากการเขียนให้อ่านแบบวิธีแรกทีกล่าวแล้ว หรือการให้แสดงบทบาทเพื่อรับคำแนะนำจากเพื่อน หรือการให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นเหมือนกันเป็นเอกฉันท์ อันทำให้ผู้ถูกทดลองคล้อยตามกลุ่มเพื่อนได้มาก การจัดตัวแบบให้เลียนแบบเป็นวิธีที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าจะทำให้บุคคลเรียนรู้จากสังคมได้มากที่สุด และเป็นวิธีการเดียวที่เด็กอาจทำตามโดยไม่รู้สีกว่ากำลังถูกชักจูง ลักษณะของการเลียนแบบ (Imitation) วิธีการเทียบเคียง (Identification) ก็ดี ล้วนเป็นวิธีที่ต้องอาศัย

ตัวแบบ ลักษณะและความเหมาะสมของตัวแบบเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับวิธีนี้ เพราะตัวแบบที่มีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตามได้มากคือ ความเหมาะสมของตัวแบบ ความเชื่อ ความรู้ความสามารถของตัวแบบในเรื่องที่ตัวแบบแสดงออกจะทำให้ผู้สังเกตคล้อยตามได้มาก ลักษณะภายในของผู้เลียนแบบเองก็เป็นตัวแปรที่สำคัญให้เกิดการเลียนแบบได้เช่นกัน

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจจนิก (2520 : 210) ได้ทำการวิจัยเรื่อง จริยธรรมของเยาวชนไทย โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างอายุ 11-25 ปี ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,400 คน พบว่าลักษณะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและลักษณะมุ่งอนาคตนั้นควรจะได้มีการปลูกฝังก่อนที่เด็กจะมีอายุ 10 ปี เพราะเมื่อเริ่มวัยรุ่นลักษณะทางจริยธรรมสองประการนี้จะเริ่มคงที่ ผู้ที่มาจากครอบครัวยากจนจะมีพัฒนาการช้ากว่ากลุ่มอื่นในช่วงอายุวัยรุ่นตอนต้น แต่จะทันกลุ่มอื่นในวัยรุ่นตอนปลาย ในด้านอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมาก มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษาทุกระดับอายุ และพบว่าในครอบครัวยากจนถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะช่วยให้เด็กมีจริยธรรมสูงได้

วิเชียร ทองนุช (2521 : 117) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักอนุรักษ์ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนอายุ 9-12 ปี จำนวน 120 คน ที่มีการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ผลที่พบคือ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีถิ่นที่อยู่ต่างกัน มีอายุต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน และพบว่าการให้เหตุผลตามหลักอนุรักษ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

สง่า วุฒิประจักษ์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง

40 คน กลุ่มควบคุม 40 คน กลุ่มตัวอย่างได้รับการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม
สัมพันธ์ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการ ผลการวิจัยปรากฏว่า
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ และความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน

สุวริย์ สุขแสน (2534 : 35) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้ชุดการสอน
กิจกรรมแนะแนวที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน
กลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวด้านจริยธรรม ผลการ
วิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวด้านจริยธรรมมีการให้
เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว
ด้านจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1964 : 404 อ้างถึงในดวงเดือน พันธุมนาวิน,
2524 : 16) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของเหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับอายุ โดยแบ่ง
เหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ชั้น พบว่า เด็กอเมริกันอายุ 7, 11, 13 และ 16 ปี มีการ
ให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่สูงขึ้นตามระดับอายุคือ เด็กอายุ 7 ปี แม้จะเกือบทุกคน
(90 เปอร์เซ็นต์) ให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 1 และ 2 เด็กอายุ 10 ปียังคงใช้
เหตุผลในชั้นที่ 1 และ 2 อยู่เป็นส่วนใหญ่ (กว่า 50 เปอร์เซ็นต์) แต่มีอีกพวกหนึ่งที่ใช้
เหตุผลในชั้นที่ 3 และ 4 (35 เปอร์เซ็นต์) ส่วนวัยรุ่นอายุ 13 ปี ใช้เหตุผลในชั้นที่ 3
และ 4 มาก (50 กว่าเปอร์เซ็นต์) และยังมีผู้ให้เหตุผลในชั้นที่ 1 และ 2 อยู่บ้าง
(ประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์) ส่วนวัยรุ่นตอนปลายอายุ 16 ปี แม้จะยังคงให้เหตุผลใน
ชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 มาก (กว่า 50 เปอร์เซ็นต์) แต่ปรากฏว่ามีผู้ให้เหตุผลในชั้นที่ 5
และ 6 มากกว่าเด็กกลุ่มอื่น (23 เปอร์เซ็นต์) ซึ่งแสดงว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของ
บุคคลมีพัฒนาการสูงขึ้นตามอายุ และเหตุผลเชิงจริยธรรมกับอายุมีความสัมพันธ์กัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ